

Начало > Семейноправни въпроси и наследство > Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето
Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето

Германия

1 Какво на практика означава правният термин „родителска отговорност“? Какви са правата и задълженията на носителя на родителска отговорност?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права. Родителите имат задължението и правото да се грижат за своето ненавършило пълнолетие дете. Родителските права включват полагането на грижи за личността и имуществото на детето, както и представителството на детето; следователно правото да се вземат решения по отношение на детето по принцип е свързано с **родителските права**. Родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му бъде осигурявана издръжка.

2 Като общо правило, кой носи родителска отговорност за детето?

Както вече беше посочено във въпрос 1, терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му бъде осигурявана издръжка.

По принцип съвместното упражняване на родителски права е възможно, ако:

детето е родено от брака на родителите;

родителите са сключили брак след раждането на детето;

родителите заявят, че желаят да се грижат съвместно за детето (декларации за съвместно упражняване на родителските права);

семееното отделение на районния съд (*Familiengericht*) им предостави съвместно упражняване на родителските права върху детето.

Декларациите за съвместно упражняване на родителските права трябва да бъдат надлежно заверени. Това може да се направи от Службата за младежта (*Jugendamt*), от нотариус или при определени обстоятелства — от дипломатическите представителства в чужбина. Ако родителите не изготвят декларация за съвместно упражняването на родителските права и не са сключили брак помежду си, упражняването на родителските права върху детето ще бъде предоставено само на майката. По искане на единия родител семейното отделение на районния съд обаче може да предостави и на двамата родители съвместно да упражняват родителските права, при условие че това не противоречи на висшия интерес на детето. Приема се, че съвместното упражняване на родителските права не противоречи на висшия интерес на детето, ако другият родител не представи причини да не се предоставя съвместно упражняване на родителските права и не са налице други очевидни причини.

В германското право се приема, че обикновено е във висш интерес на детето да има лични отношения и с двамата родители и поради това правото му да има лични отношения с тях се гарантира. Освен това и двамата родители имат право и задължение да поддържат лични отношения с детето си.

Правото на лични отношения дава на родителите преди всичко правото редовно да се виждат и да разговарят със своето дете. Освен прекия контакт личните отношения включват контакт по електронната поща и по телефона.

Обикновено осигуряването на издръжка е задължение и на двамата родители. Самите родители могат да изберат начина, по който осигуряват издръжка за своите деца. Те могат да решат например да предоставят издръжката предимно в родителския дом в натура (настаняване, храна, дрехи и др.).

3 Ако родителите не са в състояние или не желаят да упражняват родителска отговорност за детето си, може ли друго лице да бъде назначено на тяхно място?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права**.

Ако за ненавършилото пълнолетие дете не се грижат неговите родители, например тъй като те са починали или нямат право да представляват детето по въпроси, свързани с неговото имущество, например поради това че са лишени от упражняването на родителски права, на детето се назначава законен настойник или попечител от семейното отделение на районния съд.

Ако родителите не са в състояние да упражняват определени аспекти от родителските права, семейното отделение на районния съд ще назначи лице, което да полага грижи за детето във връзка с тези аспекти (член 1909 от Гражданския кодекс (*Bürgerliches Gesetzbuch*)).

4 Ако родителите се разведат или се разделят, как се решава въпросът за родителската отговорност за в бъдеще?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права**.

Ако родителите упражняват съвместно родителските права и се разделят, те ще продължат да ги упражняват съвместно по отношение на детето, независимо от това дали имат сключен брак или не. По искане на единия родител обаче семейното отделение на районния съд може да предостави упражняването на родителските права само на единия родител. Такова искане ще бъде удовлетворено, ако другият родител е съгласен, освен когато детето е на 14 години или по-голямо и възразява, или ако се смята, че отнемането на съвместното упражняване на родителските права и предоставянето им само на единия родител е във висш интерес на детето. Дори в случай на развод на родителите подобно решение се взема само по искане на единия родител, освен когато благополучието на детето е застрашено.

5 Ако родителите сключат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви формалности трябва да се спазят, за да стане споразумението правнообвързващо?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права** и **правото на лични отношения**.

Обикновено родителите решават как да упражняват съвместно родителските права по отношение на тяхното дете, като няма правни изисквания за начина, по който трябва да го правят. Правнообвързваща промяна в условията за упражняване на родителските права обаче не е възможна само чрез споразумение, а е необходимо да бъде постановено решение от семейното отделение на районния съд. Ако родителите живеят разделени, Службата за младежта може да им помогне да изготвят взаимно приемлив план за упражняване на родителските права. Този план може да се използва като основа за съдебно решение относно упражняването на родителските права. Ако родителите са съгласни, че упражняването на родителските права следва да бъде предоставено само на единия родител, те могат да поискат от семейното отделение на районния съд да прехвърли родителските права.

Родителите могат също така да се споразумеят без формални изисквания за начина, по който да упражняват правото на лични отношения. Ако дадено условие е записано в споразумение пред съда и е одобрено от него, това споразумение е равносилно на обвързващо съдебно решение и при необходимост притежава изпълнителна сила.

6 Ако родителите не могат да постигнат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви са алтернативните средства за разрешаване на спора, без да се стига до съд?

Ако родителите не са в състояние да разрешават споровете си сами, те могат да се свържат със Службата за младежта или с доброволната организация за услуги за социално подпомагане на младежта (*Freie Jugendhilfe*). Те предоставят съвети и помагат на родителите да преодолееят своите проблеми. База данни за всички служби за подкрепа може да бъде намерена на адрес <http://www.dajeb.de>. Медиацията също може да помогне на родителите да постигнат споразумение по взаимно съгласие. Повече информация за семейната медиация може да бъде намерена на адрес <http://www.bafm-mediation.de/>.

7 Ако родителите стигнат до съд, по какви въпроси, свързани с детето, съдията може да постанови решение?

В зависимост от искането или предложението съдията може да се произнесе, като част от производството, по всички въпроси, свързани с упражняването на родителските права (включително предаването на детето), личните отношения и издръжката на детето. Във всяка фаза на производството съдията трябва да се стреми да разрешава споровете по начин, който е приемлив и за двамата родители. В случай че родителите не постигнат съгласие по въпрос, свързан с упражняването на родителските права, който е важен за детето, съдът може също така да предостави правомощие на единия родител да взема самостоятелни решения по този въпрос (*Alleinentscheidungsbefugnis*).

Ако благополучието на детето е застрашено, съдът също така може по всяко време служебно да постанови всички необходими мерки за предотвратяване на такава заплаха.

8 Ако съдът реши единият родител да има еднолично попечителство над детето, означава ли това, че този родител може да решава всички въпроси, свързани с детето, без предварително да се консултира с другия родител?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права** и **правото на лични отношения**.

Що се отнася до родителските права, отговорът на този въпрос по принцип трябва да бъде утвърдителен. Родителят, който не упражнява родителските права, няма никакви права да участва при вземането на решения. Той обаче има право на лични отношения и може да поиска от другия родител информация за личните обстоятелства на детето, доколкото това искане е законосъобразно. Когато обаче детето живее с родителя, който не упражнява родителските права въз основа на съгласието на родителя, който упражнява тези права, или на съдебно решение (например в контекста на упражняване на правото на лични отношения), родителят, който не упражнява родителските права, може да взема самостоятелни решения по въпроси, свързани с грижата за детето (напр. изхранването).

9 Ако съдът реши родителите да имат съвместно попечителство на детето, какво на практика означава това?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права**.

Ако родителите упражняват съвместно родителските права върху своето дете и живеят заедно, те трябва да постигат взаимно приемливи решения по всички въпроси, свързани с родителските права. От друга страна, ако родителите живеят разделени, те трябва да постигат такива решения само по важни за детето въпроси. По въпроси от ежедневен характер родителят, с когото живее детето, има правото на еднолични решения.

10 Към кой съд или орган трябва да се обърна, ако искам да подам молба за родителска отговорност? Какви формалности трябва да се спазят и какви документи трябва да приложат към молбата си?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права** и **правото на лични отношения**.

В повечето случаи компетентни за производства, свързани с упражняването на родителските права и личните отношения, са семейните отделения на районните съдилища (*Amtsgerichte*). Ако за започване на производството е необходимо да се подаде молба, например при производство за предоставяне на самостоятелно упражняване на родителските права, когато родителите живеят разделени, въпросната молба трябва да бъде обоснована. Следва да бъдат представени фактите и доказателствата, на които се основава молбата, и да бъдат приложени документите, на които се прави позоваване. В молбата следва да се посочва дали страните вече са прибегнали до медиация или до друга извънсъдебна процедура за разрешаване на спорове. Процесуално представителство се изисква само в изключителни случаи, например за молби, подадени в контекста на бракоразводно дело. Ако процесуалното представителство не е задължително, молбата може да бъде подадена направо до компетентния съд. За тази цел към районните съдилища са създадени съдебни служби (*Rechtsantragstellen*), където могат да бъдат завеждани молбите и други документи.

Ако родителите не са били сключили брак помежду си, когато се е родило детето, декларацията за съвместно упражняване на родителските права (в случай на съвместно упражняване на родителските права) може да бъде заверена от длъжностното лице, отговарящо за документацията в Службата за младежта (*Jugendamt*), от нотариус или при определени обстоятелства — от дипломатически представителства в чужбина.

11 По какъв ред се решават тези дела? Съществува ли бързо производство?

Принципът на служебна проверка на фактите (*Amtsermittlungsgrundsatz*) се прилага при производства, свързани с упражняване на родителските права и правото на лични отношения. Съгласно този принцип съдът трябва служебно да установи фактите по делото и не е обвързан от доводите на страните.

В неотложни случаи съдът може да постанови временна мярка, доколкото това е обосновано и е спешно необходимо. Ако благополучието на детето е застрашено, съдът трябва да провери дали следва да бъде постановена временна мярка дори без да е подадено искане от една от

страните. Ако не е възможно да бъде постигнато взаимно приемливо споразумение в рамките на срока, определен в производство, в което се разглежда правото на лични отношения, съдът трябва да обсъди с родителите и със Службата за младежта постановяването на временна мярка.

12 Мога ли да получа правна помощ за покриване на разходите по производството?

Граждани, които поради своето лично и финансово положение не са в състояние да покрият разходите за производството, в състояние са да покрият само част от разходите или могат да ги платят само на вноски, могат да получат правна помощ за производствата, включително тези, разглеждани от семейното отделение на районния съд. Предпоставката за тази правна помощ е, че предвиденото съдебно производство или правна защита следва да има достатъчно перспективи за успех и не трябва да изглежда злонамерено. Това гарантира достъп до съдилищата и на икономически слабите субекти. В рамките на процедурата за предоставяне на правна помощ в зависимост от доходите, с които разполага лицето, което има право на помощ, държавата ще покрие изцяло или частично неговия дял от съдебните разходи, а ако му е назначен адвокат — адвокатските хонорари.

13 Възможно ли е да се обжалва решение за родителска отговорност?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права и правото на лични отношения**.

Решенията, свързани с упражняване на родителските права/личните отношения, подлежат на обжалване. Не е от значение дали решението е постигнато като част от самостоятелна производствена процедура, или е взето като част от допълнително искане към дело за развод. Обжалването е допустимо и в двата случая.

Жалбата може да бъде подадена в срок от един месец от писменото уведомяване за решението. Временни мерки относно упражняване на родителските права могат да бъдат обжалвани само ако са издадени въз основа на устно обсъждане. Такива жалби могат да бъдат подадени в срок от две седмици. Издадените без устно обсъждане мерки са окончателни. Независимо от въпроса за устното обсъждане, временните мерки относно правото на лични отношения също не подлежат на обжалване. В тези случаи обаче е възможно да се започне производство по същество. Следва да се отбележи, че временните мерки престават да се прилагат, ако влязат в сила други решения по същия въпрос.

14 За изпълнението на решение относно родителската отговорност в някои случаи може да е необходимо да се подаде молба до съд или до друг орган. По какъв ред се извършва това?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права и правото на лични отношения**.

Ако изпълнително основание за предаването на лица и уреждането на личните отношения е нарушено, съдът може да наложи на задължената страна глоба, а ако тя не може да бъде събрана, може да постанови лишаване от свобода. При определени условия също така може директно да бъде постановено лишаване от свобода. В решението, с което се постановява предаването на лицето или уреждането на личните отношения, ще бъдат посочени последиците от нарушаването на изпълнителното основание. Максималният размер на глобата за едно лице е 25 000 EUR, а максималният срок за лишаване от свобода е шест месеца. Друго възможно средство за принудително изпълнение е определение за използване на пряка принуда срещу задължената страна. Не се допуска принуждаването на дете, в случай че то трябва да бъде предадено с цел да се позволи упражняване на правото на лични отношения. Принуждаването на дете е допустимо само ако това е във висш интерес на детето и не е възможно задължението да се наложи с по-леки средства.

15 Какво трябва да направя, за да може решение за родителска отговорност, издадено от съд в друга държава членка, да бъде признато и изпълнено в тази държава членка?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права и правото на лични отношения**.

Решенията относно упражняване на родителските права и правото на лични отношения, постановени в други държави — членки на ЕС (с изключение на Дания), се признават в Германия въз основа на Регламент (ЕО) № 2201/2003 (Регламент Брюксел IIa), поради което за тази цел не са необходими специални процесуални действия. В Германия обаче е възможно също така да се подаде молба за признаване на такива решения до семейното отделение на компетентния районен съд. Това признаване се прилага по отношение на всички страни.

Преди решение относно упражняването на родителските права, постановено в друга държава членка, да може да бъде изпълнено в Германия, трябва да бъде подадена молба за декларация за изпълняемост, както е посочено в Регламент Брюксел IIa, т.е. решението трябва да бъде одобрено за изпълнение в Германия. Молбата трябва да бъде подадена до семейното отделение на районния съд по седалището на висшия областен съд (*Oberlandesgericht*). Молбата за изпълнение следва да бъде придружена от копие на решението и удостоверение от съда в държавата членка на произход, като се използва формулярът от приложение II към Регламента. Представителството от адвокат не е задължително. Молители, които живеят в друга държава членка, обаче трябва да назначат упълномощен процесуален представител, който да приеме връчването в Германия. Семейното отделение на районния съд ще постанови решение без предварително устно изслушване. Секретарят на съда ще издаде екзекватурата въз основа на това решение. Решението на семейното отделение на районния съд може да бъде обжалвано пред висшия областен съд. Решението на висшия областен съд може да бъде обжалвано пред Федералния върховен съд (*Bundesgerichtshof*), ако висшият областен съд го допуска. В Германия молбите за признаване и декларациите за изпълняемост се разглеждат само от 22 от всички 650 семейни отделения на районни съдилища. Техните адреси могат да бъдат намерени на адрес <http://www.bundesjustizamt.de/sorgerecht> — „*Zuständige Gerichte*“ (на немски език) и <http://www.bundesjustizamt.de/custody-conflicts> — „Компетентни германски съдилища“ (на английски език). Следва да се отбележи, че някои решения на държавите членки относно правото на лични отношения и връщането на деца, които са били неправомерно отведени или задържани, могат да бъдат признати и изпълнени в Германия, без да е необходима декларация за изпълняемост и без да е налице възможност за оспорване на това признаване. Въпреки това и в тези случаи носителите на родителската отговорност могат да поискат официално декларация за изпълняемост на тези решения от германските съдилища.

16 Към кой съд в тази държава членка трябва да се обърна, за да оспоря признаването на решение за родителска отговорност, постановено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права и правото на лични отношения**.

Тези 22 съдилища, посочени в отговора на въпрос 15, разполагат и със специална компетентност в този случай. Молбите за установяване на непризнаване на решение относно упражняване на родителските права трябва да бъдат подадени до семейното отделение на районния съд по седалището на висшия областен съд, в чиято юрисдикция попада обичайното местопребиваване на ответника или на засегнатото от решението дете. Субсидиарно компетентно е семейното отделение на районния съд, в чиято юрисдикция е възникнал интересът от непризнаване или нуждата от грижи; в противен случай е компетентно семейното отделение на районния съд на Панков/Вайсензее. Обикновено започването на тази процедура ще доведе до съсредоточаването на едно място на компетентността по всички въпроси във връзка с детето, т.е. един съд ще може да се произнесе по всички въпроси, свързани с детето. Решенията обаче (относно признаването или непризнаването) се прилагат само в държавата членка, в която са постановени. Въпреки това в Германия все пак може да бъде проведена процедура за установяване на непризнаване, дори и като охранителна мярка.

Що се отнася до тази процедура, разпоредбите, уреждащи разрешението за изпълнение, на първа инстанция се прилагат съответно и за производството по въззивно и касационно обжалване.

17 Кое право прилага съдът в производство по родителската отговорност, когато детето или страните по делото не живеят в държавата членка на съда, или са с различно гражданство?

Терминът „родителска отговорност“ обхваща съвкупността от права и задължения, които родителите имат по отношение на детето. Важна част от родителската отговорност са родителските права; родителската отговорност включва също и личните отношения с детето и задължението да му се осигурява издръжка (вж. разясненията във въпрос 1). Изложените по-долу разяснения се отнасят до **родителските права и правото на лични отношения**.

Трябва да се прави разграничение между въпросите, свързани с приложимото право, и тези, свързани с компетентността. Обикновено компетентни по въпроси, свързани с упражняване на родителските права и личните отношения, са съдебните и административните органи по обичайното местопребиваване на детето (член 8 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 и член 5 от Хагската конвенция за защита на децата). Гражданството е без значение. Приложимото право също се основава на Хагската конвенция за защита на децата. Също в съответствие с тази конвенция при възлагането, отнемането и упражняването на родителските права и правото на лични отношения по закон се прилагат по принцип законите на държавата по обичайно местопребиваване на детето. По принцип упражняването на родителските права, произтичащи от законите на държавата по обичайно местопребиваване на детето, ще продължи дори при промяна в местопребиваването на детето. Ако германските съдебни и административни органи, които са компетентни по силата на местопребиваването на детето, издават разпоредби относно упражняването на родителските права и личните отношения, те ще се уреждат от германското право.

Тази уеб страница е част от „Вашата Европа“.

Ще се радваме да получим вашите [коментари](#) относно полезността на предоставената информация.

This webpage is part of an EU quality network

Последна актуализация: 29/12/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.